خوێندنەوەیەکی هاوچەرخانە بۆ نەورۆز و مێژوی نەورۆز … دکتۆر مەولود ئیبراهیم حەسەن

نەورۆز کۆنترین و گەورەترین و گرنگترین جەژنی هه موو مرۆڤایەتیەو
ئەو جەژنە ش هه ر لەسەرەتاوە لە کوردستان سەری هه ڵداوەو هه ر لە
کوردستانیشەوە بە دنیا دا بڵاو بووەتەوە،ئێستا بە تەواوی ساغ
بووەتەوە کە جەژنی نەورۆز هه مان جەژنی زیندوو بوونەوەی
(دەمموزی-خوداوەندی سۆمەریەکان- تەمموز) ە کە لەداستانی هه رەکۆنی
سۆمەریدا، بە پێی باوڕی ئایینی سۆمەریەکان ، دەمموزی پاش ئەوەی
شەش مانگ وەک سزادانێک دەچێتە (جیهانی ژێرەوەو- بن دنیایێ) لە
ڕۆژی نەورۆدا کەدەکاتە ڕۆژی یەکەمی مانگی یەکەمی ساڵی نوێی
سۆمەری ، دەمموزی زیندوو دەبێتەوە.ئەو زیندوو بوونەوەیە ڕەهه
ندێکی ئایینی ئەفسانەیی سروشتی فەلەکی هه یە، چۆن لەم ڕۆژەدا
شەوو ڕۆژ بەرابەردەبن و ساڵ نوێ دەبیتەوە هه ر بۆیە ئەو ڕۆژە
کراوە بە ڕۆژی یەکەمی ساڵی نوێ و کۆنتری ساڵنامەی مێژوویش
لەوێوە دەست پێدەکات.کە بەڕای ئێمە ئەم ساڵ و ساڵنامەیەو زیندوو
بوونەوەی دەمموزی بۆ دوازدە تا پازدە هه زارساڵ پێش زاین
دەگەڕێتەوە ، کە هاوزەمەنە لەگەڵ (کشتوکالی ئەشکەوت) لەدەورو
بەری (ئەشکەوتی شانەدەر)و لەگەڵ سەرهه ڵدانی (یەکەمین گوندی
کشتوکالی-گوندی زەڤیاچەمێ) کە دیسان بەڕای ئێمە زەمەنەکەی تا
پازدە هه زارساڵ پێش زایین دەڕوا. کە ئەو سەرەتا کستوکالیەی
ئەشکەوت و گوند دروستکردنە سەرەتای قۆناخێکی گرنگی شارستانیەتەو
لەوێوە مرۆڤایەتی پێ دەنیتە قۆناخێکی تری ژیان ، کە زۆر جیایە
لەگەل (شارستانییەتی ئەشکەوت) ١هه ر ئەو گۆرانکاری و پێشکەوتنەشە
لە ناوچەکە دەبێتە هۆی دروستبوونی (شاری حەسەن کیف) تەمەن دوازدە
هه زار ساڵەیی و (شاری ژیر زەمینی) و (پەرستگای گرێ ناڤوک□)و
دێرینکۆیۆ) هه شت چین بە ژێر یەکەوەی کوردستان کە ئەم دووەش
تەمەنیان بۆ دوازدە هه زار ساڵ پێش زایین دەگەڕێتەوە، کە ئەم
دووشارو پەرستگا مەزنە هه رسێکیان کاری شاخکۆلین وزەمین کۆلین و
بەردتراشینە کە دەتوانین بە سەردەمی(شارستانیەتی بەرد تراشێن)٢
ناوی ببینین! ئەگەر بەوردی سەرنج بدەین ئەوا گرێ ناڤوکێ پەرستگایەی
زۆر گەورەیەو بازنەییە، هه روەها لە نێو شاری ژێرزەمینی
دێرینکۆیۆش پەرستگا هه یە کە ئێمە لە لێکۆلینەوەی (دێرینکۆیۆ

لەنێوان جیهانی ژێرەوەوی داستانی دەمموزی و بەهەشتی ژێر زەمینی جەمشید) دائەوەمان سەلماندووە کە شاری ژێر زەمینی دێرینکۆیۆی کوردستانی باکوور هەمان جیهانی ژێرەوەی داستانی (عەشتارو دەمموزی) یە، کە ل□و□یدا هەموو ئەوانەی دەچنە خوارەوە وەک سزایەک حەوت دەرگا دەبڕن، کە لە دیرینکۆیۆ لە حەوت دەرگا زیاترهەیە ، ئەمەش پێمان دەڵێ ؛ شاری دیرینکۆیۆ هەمان جیهانی ژێرەوەی داستانە سۆمەریەکەیە، کە دیسان دەکرێ هەمان (ب□هەشتی ژیرزەمینی جەمشید – وەر) ئەویش بێت. ئەمەش ڕێگای ئەوەمان بۆ خۆش دەکات کە بڵێین: ئەو پەرستگایانە شوێن و جوگرافیای ڕێوڕەسمی چوونە خوارەوی دەمموزی و ڕۆژی زیندوو بوونەوەی بن !

ئەمە هەمووی جارێکی تر دەری دەخات کە(جەژنی نەورۆز) هەمان ڕۆژی زیندوو بوونەوەی دەممووزیییەکە بە (جەژنی زەگموک)ناسراوە.دەمموزیش داستانێکی هەرە کۆن و گرنگی سۆمەریەکانە ، سۆمەریەکانیش بە ڕای زۆربەی شارەزایان و میژووناسانی کوردستان و ڕۆژهە□ات ئەوانەن کە لە کوردستانەوە چوونەتە خوارەوەو لەوێ قۆناخێکی تری شارستانیەتیان دەستپێکردووە، کە چوونە تە خوارەوە کوردستانیان چۆڵ نەکردووەو پەیوەندیان لەگەڵ دا نە بڕاوە، بۆ بەڵگەش ئێستا بەردەوام شوینەواری سۆمەریەکان لە کوردستان – هەموو کوردستان – دەدۆزریتەوە ، شوینەواری پێش چوونە خوارەوەیان و دوای چوونە خوارەوەشیان. هەر بۆیە هەندێک لە میژووناسانی ناوجەکە سۆمەریەکان بە باپیرانی کورد دەزانن و هەشن دەڵێن: سۆمەریەکان ئەوانەن کە لە ئەشکەوتی شانەدەر هاتوونەتە دەرەوە.

ئەمانە هەمووی ئەوە دەسەلمێن کە نەورۆز جەژنی زەگمەکی سۆمەریەو ل□ □ۆژی زیندوو بوونەوەی دەمموزی ئەو جەژنە پیرۆزکراوەو بەردەوام پیرۆز دەکرێ ئەو جەژنەش لە کوردستان سەری هە□داوەوهەر لە کوردستانیش بە دنیادا بڵاو بووەتەوە، چونکە شارستانی□□ت و کلتوری سۆمەریەکان کاریگەری بەسەر هەموو ئەو میللەت و و□تانەی دەورو بەرەوجیهانەوە هەبووە، هەر بۆیە(گوتی و میتانی وئیلامی و حثی و میدی و کاردۆخیەکان و…هەموو ئەو هۆزو میللەتانەی لە مێژوودا دێنەوە ناو پڕۆسەی مێژووی پیگەیشتنی کورد) ئەم جەژنەیان کردووەوجگە لەوانە نەورۆز هەر زوو پێش زاین و سەردەمی سۆمەرەوەو ئەکەدو بابلی و ئاشوریش نەوزۆزیان کردووەو ئەوەتە مێژوو باسی (نەورۆزی بابلی) مان بۆ دەکات و لەسەردەمی ئاشوریش بە ئەکیتۆ ناوبراوە ، ئەمەش ئاسایی بووە ئەم جەژنە جیهانیە گەیشتووەتە هە روڵاتێک و نێوهەر میللەتێک ئەوا ئەوانیش لە گەڵ کلتوری خۆیان گونجاندوویانە ، بە ڵام ..هەرگیز نەیانتوانیوە میژووەکەی بگۆڕن

. ئەوەتە ئێستا لەم هەموو وڵاتانەدا نەورۆز ساڵانە یاد دەکرێتەوە هەمووشی لە هەمان ڕۆژە ، بۆ نموونە وڵاتانی میسرو هیندو چین و ئەفغان و تاجیکستان و ئازربایجان و ترکمنستان و قەرغیزستان و ترکیاو زۆری تر ..! زۆربەشیان نەورۆز بە هی خۆیان دەزانن؛ بەڵام ؛ هیچیان هێندەی کورد بەڵگەی میژوویی و جوگرافی و مرۆیی و زەمەنییان نیە بۆ سەڵماندنی خاوەنداریەتیەکە!

نەورۆزی جیهان

ئەم مێژووەی نەورۆز ئەوە دەسەلمێنێ کە نەورۆز هەر لەسەرەتاوە ڕەهەندێکی جیهانی وەرگرتووە و چووتە نیو پەیمان و ڕێککەوتنە گەورەکان ، لەساڵی (٢٣٠زایینی) ئەردەشێری بابکان پاشای دامەزرێنەری ئیمپراتۆریەتی ساسانی لە شەڕێکدا پاشای یۆنانی دەشکێنێ ولە پەیماننامەیەک دا چەند خاڵێکی بەسەرئەو پاشایەدا دەچەسپێنێ ، یەکێ لە خاڵەکان ئەوە بووە کە لە وڵاتەکەی خۆی نەورۆز وەک جەژنێکی وڵات پیرۆز بکات . بە هۆی ئەو کۆنی و زۆری بەڵاو بوونەوەی نەورۆز بە نێو وڵاتاندا تێکەڵ بە میژووی زۆر وڵات و نەتەوان بووەو بە زۆر شێوە ڕووداوی ئەفسانەیی و مێژوویی و ئاینی دراوەتە پاڵ و لە نێو هەر نەتەوەیەک میژوێکی بۆ خۆی پەیدا کردووە ، کە بەم هۆیەوە هەموان نەورۆز بە هی خۆیان دەزانن، بەڵام؛ کۆنتری و سەرەتایی ترین مێژوو بۆ نەورۆز مێژووی سەرهەڵدانیەتی لە کوردستان ، مێژووێک کە هیچ مێژوو نووسێک ناتوانی ڕەتی بکاتەوە ، هەر بەم هۆیەشە کە نەورۆز لە نیو کورد دا ڕەهەندی کلتوری و ئاینی و سروشتی و نەتەوەیی وەرگرتووەو تێکەڵ خوێنی خەبات بووە ، ئەوە هەرکوردە لە پێناو نەورۆز خوێنی ڕژاوە قوربانی بۆ داوە ، دیسان ئەوە هەرکوردە مانگی یەکەمی ساڵی خۆی بە ناوی جەژنی نەورۆزکردووە .

نەتەوە یەکگرتووەکان و بە جیهانی بوونی نەورۆز

نەتەوە یەکگرتووەکانساڵی ٢٠١٠ لەسەرداوای چەند دەوڵەتێکی وەک ئیران و ترکیاو پاکستان و ئەفغانستان و چەندانی تر..کۆمەڵەی گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان جەژنی نەورۆزیان بە فەرمی کرد بە جەژنێکی جیهانی و وەک کلتوری ئاشتی ناساندیان ،تا ئێرە کارێکی جوان و پیرۆز بوو، بەلام؛ بەداخەوە نەتەو یەکگرتووەکان کەوتە هەڵەیەکی گەورەوە، کە لە ڕووی میژووییەوە بە جەژنێکی ئیرانیان ناوبردوو تەمەنەکەیان بە سێ هەزار ساڵ خەملاند! لە کاتێکدا ئەمە غەدرێکی گەورەیە لە کۆنترین جەژنی هەموو مرۆڤایەتی دەکرێ کە زیاتر لە دوازدە هەزار ساڵە بە بەردەوامی ئەو جەژنە لە کوردستان و تەواوی میزۆبۆتامیاو بگرە هەموو جیهان پیرۆزکراوە !

من لە لێكۆڵينەويەكدا بە ناو نيشانى (ڕيشەى مێژوويى نەورۆز لە سايت و مالپەرە ئيرانىەكان) بە شێوەيەكى زانستى مێژوويى سەلماندوومە كە ئەو جەژنە ل□ س□رم□رەوە دێت و بۆ ئەم كارەش ڕاى زۆربەى شارەزاو مێژوو نووسانى ئيرانيم هێناوەتەوە ، كە هه موويان پێ لەسەر ئەوە دادەگرن كە نەورۆز ل□ س□رم□رەوە دێت و جەژنێكى نێوان دوو رووبارانەو تەمەنى زۆر لە سێ هه زار سال□ پترە! لەوەش كە هه ندێك ميژوو نووس نەورۆز بە جەمشيد پاشاى كەيانى دەبەستنەوە ، كە دەڵێن : جەمشيد بەسوارى دووچ□رخ□ زيرينەكەى كە دێو بە ئاسماند بەرەو بابليان دەبرد، بەتيشكى □□ز ز□□ى دوو چەرخەكە بريسكايەوەوخەڵكەكە بەو ڕۆژەيان گوت: (ڕۆژى نوێ – نەورۆز) هه ر ئەو مێژوو نووسانە خۆشيان ئەوە دەڵێن و دەنووسن : ئەگەرچى نەورۆز زۆر پێش ئەوڕۆژەش پيرۆزكراوە . ئەوە جگە لەوەى كە هاتنى جەمشيد بۆ بابيل زەمەنەكەى دەهێنێتەوە هه زارەى دووەمى پێش زايين ، كە ئەو زەمەنە زۆر درەنگە بۆ دروستبوونى نەورۆز، نەورۆزى سەرى سال□ى سۆمەرى و داستانى دەممووزى . لەوە شدا دەتوانين ڕاى زۆر لە مێژوو نووسە ئيرانىەكان بێنينەوە كە بە پێداگريەوە نەورۆز بە نەورۆزى دوو ڕووباران و سۆمەر دەزانن، جگە لەوەى كە زۆر لێكۆڵەرو پسپۆرى ترك و عەرەب و ڕۆژ ئاوايى ..نەورۆز بە جەژنێكى كوردستانى و كورد دەزانن و لە لێكۆڵينەوەكانيان باسيان كردووە.

ناوى نەورۆز

وەك دەركەوت نەورۆز لە زەگمەكى سۆمەريەوە هاتووە، ماناكەشى هه ر ڕۆژى نوێ و سال□ى نوێ دەكات، هه ر بۆيە ئەو ناوە لەگەڵ زمان و سەردەمەكان شێوازى جۆراوجۆرى وەرگرتووە، بەڵام؛ لە ماناى سەرەكى خۆى دوور نەكەوتووەتەوە، لە ڕووداوێكى مێژوويى ميديەكان لە هه زارەى چوارەمى پێش زايين لە ناوچەى ڕەواندز پاشايەكى ميديەكان بە سەر دوژمنە كەى دا سەر دەكەوێ ونۆ ڕۆژ دەمينێ بۆ جەژنى نەورۆز ، چۆن ئەو سەردەمە هه موو سەركەوتنەكان دەخرانە ڕۆژى نەورۆزو لە نەورۆزا ڕادەگەيێندران ، پاشاكە ئەو نۆڕۆژەى كرد بەجەژن تا □ۆژى نەورۆزو خەڵكەكە بەردەوام ئاهه نگيان دەگێڕا، هه ر بۆيە پاشتر بە نەورۆز دەگوترا (جەژنى نۆ ڕۆژە) هه روەها لەسەردەمى ساسانىەكان بە جەژنى نەورۆزيان دەگوت □ نوك ڕۆژ) دواتر بە هۆى نووسين و لێكنەكردنەوەى (ز- ژ) لە نووسين دا بە هۆى نە بوونى (ژ) دەنووسرا(نوك روز) ئەمە بەردەوام بوو، تا- نوك- يش بوو بە – نو- نەو – و دواجار لە سەر – نەورۆز – جێگير بوو، ديارە- نو- و- نوو- و- نەو- هه رسێكيان كوردين وئەمە بەردەوام بوو، بەڵام ؛ بە هۆى نەبوونى – ۆ- و- ژ- و بەكار نە هێنانى بزوێنى (ە)ى كورت نەورۆژ لە جياتى – نەوڕۆژ – نوروز- دەنووسرا.پاشتر كورد بە هۆى چارە سەر

کردنی دەنگەکانی وەک – ڕ- و – ژ – بەکار هێنانی بزوێنی کورت (نەورۆز) ی نووسی و بەردەوام بوو، بەڵام ؛ – ز- ی نەکرد بە – ژ – نەورۆزی بە نەورۆز هێشتەوە، ئەگەر بەوردی گـــوێ ســـوکی گـــوێ لە فارسەکان ڕابگرینو سەرنجی نووسینەکانیان بدەین ئەوا لە گۆکردندا دەڵێــن: (نەورۆز)و دەنووسـن (نـــوروز) بەڵـام، نەورۆزەکەی ئەوان ســـوکترە لە – نەورۆز – ی کـــورد.ئەوەش کە بـــرەوی زۆری بە نـــاوی (نەورۆز)دا کتێبی گەورەو کۆنی فارسی (شاهنامە) بوو ، بە هۆی گرنگی و زۆر خوێندنەوەی بەردوامی شاهنامە لە ناوچە کەداناوی نەورۆزیش کەوتەسەرزاران و نێو شیعرو دیوانەکانەوە .

نەورۆز کلتوری داگیرکراو

لێکۆڵەران بە بەڵگەوە سەلماندوویانە کە نەورۆز جەژنێکی کوردستانی و کـــوردە، ئێســـتاش نەتەوە یەکگرتووەکـــان بە فەرمـــی وەک جەژنێکـــی ئیرانی ناساندوو□ی□تی و تەمەنەکەی بە سێ هه زار ساڵ لە قەلەم داوە ! بۆ ڕاستکردنەوەی ئەم هه ڵەیەی نەتەوە یەکگرتووەکان پێویستە(٠ پەرلەمان و حکومەتی هه رێم) لە گەڵ حکومەتی عیراق لێژنەیەکی پسپۆر لە مێژووی کۆن وسۆمەرو نەورۆزو یاساناس ودبلۆماسی پێکبێنن و بە فەرمی داوا لە نەتەوە یەکگرتووەکان بکەن هه ڵەکەی خۆی ڕاست بکاتەوە . بۆ ئەوەی نەورۆز بە ناوی راستەقینە مێژووییەکەی خۆی بناسرێ و بگەڕێتەوە وڵاتی ڕاستە قینەی خۆی .

نەورۆزو چەند ڕەهه ندێکی تر

ئێستا کە نەورۆز بە فەرمی لە لایەن نەتەوە یەکگرتووەکان کراوە بە جەژنێکی جیهانی و بەتەواوی ناسراوە ، پێویستە کورد وەک خاکێکی داگیرکراو سەیری بکات و هه وڵی گەڕانەوەی بدات ، کە بە بروای ئێمە کارێکی ئەستەم نیەو دەکرێ هه وڵی بەردەوام بەرهه می ببێت. تا ئەو کارە بە فەرمی دەکرێ پێویستە حکومەتی کوردستان (نێوەندی نەورۆز)*٣ دابمەزرێنی و لەسەر زۆر ئاستەوە کاری لەسەر بکات و بیکات بە پردی نێوان وڵاتان. بە تایبەت کە خاکی سەر هه ڵدانی نەورۆز کوردستانەو دەکرێ چەقی ئەو نێوەندەش (ئەشکەوتی شانەدەر) بێت ،

نێوەندی نەورۆز پێویستەچی بکات؟

نەورۆز بەو ڕەهه ندە مێژوویی و گرنگیەی کە هه یەتی شیاوی ئەوەیە لەزۆر لاوە کاری بۆ بکەین .

یەکەم: دامەزراندنی تێپی شانۆیی نەورۆزو ئەو تێپە بەسود وەرگرتن لە کلتوری یادکردنەوەو مێژووەکەی شانۆگەری و درامای چەند ئەلقەیی پێشکەش بکات وئەم دراماو سانۆگەریانە لەناوەودەرەو بڵاوبکرێن و لەسەر تەختە شانۆی وڵاتان پێشکەش بکرێن.

دووەم: ســێنەمای تــایبەت بە نەورۆز دابمەزرێ و بە فلمــی جۆراوجۆر

کار لە سەر کلتورو میژووی نەورۆزبکرێ و قۆناخە جۆراوجۆرەکانی میژووی نەورۆز بەدنیا بناسرێندرێ ، هه ر لەسەردەمی ئەشکەوت و گوندی تازەو تادێتە نێو شارو سەردەمی خەباتی نەتەویی و تادەگاتە ئەمڕۆ.

سێیەم : دامەزراندنی تیپی شایی و هه ڵپەڕکی و گۆرانی کوردی ب□ تایبەت پەیوەند بە نەورۆزو ئەو تیپانە ڕێو ڕەسمی زیندووکردنەوەو یادکردنەوەی کۆن و نوێی نەورۆز بژێیننەوە،

چوارەم : دروستکردنی پەیوەندی هونەری و کلتوری لە نێوان هه موو ئەو وڵاتانەی کە لە کۆنەوە نەورۆز پیرۆزدەکەن ونەورۆزان ئەو تیپانە بێنە کوردستان و میهرەجانی گەورەو جۆراوجۆر بگێڕن .

پێنجەم: دامەزراندنی تێپی هونەرمەندانی شێوەکارو فۆتۆگرافەر کە گرنگی بە بۆنەکانی نەورۆزو سروشتی کوردستان بدەن و وێنە جوان و تابلۆگرنگەکان بکرێن بە پۆستەرو بەدنیادا بڵاوبکرینەوە.

شەشەم ؛ دامەزراندنی دەستەی شاعیران و نووسەرانی نەورۆز کە بە بەرهه می نەورۆزی ساڵانە کۆرو سمینار بگێڕن و بەرهه مەکانیان چاپ بکرێن و بڵا و بکرێنەوە .

حەوتەم: ساڵانە پێشبڕکیی نێوان گۆرانیبیژو شاعیرونووسەرو شێوەکارو شانۆکارو سینەماکارو تیپەکانی هه ڵپەڕکێ سازبکرێ و یەکەمەکان بە (خەڵاتی نەورۆزی) ٤*خەڵات بکرێن .

هه شتەم: کردنەوەی ئوتێل و چێشتخانەو فرۆشگاو شانۆو سینەما لەدەورو بەری ئەشکەوتی شانەدەرو پێشکەسکردنی خزمەتگوزاریەکان وخۆشکردنی ڕێگاوبان لە هه موو کوردستانەوە تا شانەدەر بۆ ئەوەی خەڵک لە هه موو وڵاتانەوە ڕووی تێبکەن.

نۆیەم : دامەزراندنی دەستەیەکی چالاکی میدیاکاری گەشت و گوزاری و شوێنەواری تا ڕاددەی دامەزراندنی کەنالێکی تەلەفزیۆنی تایبەت بە نیوەندی نەورۆزو بۆ بڵاوکردنەوەو ناساندنی چالاکیە کانی سەبارەت بە نەورۆز.

دەیەم: ئەمانە هه مووی دەبێتە هۆی رەخساندنی هه لیکار بۆ چەندین هه زار گەنجیکچ و کوڕی کوردستان و گەڕێکی گەرمی ئابووری دروست دەبێت وکوردستان دەتوانێ بەم کارانە پەیوەندی جۆراوجۆر لە گەڵ زۆربەی وڵاتان پەیدابکات و سودی زۆری سیاسی و دبلۆماسی و ئابووری لێببێنێ.

یازدەهەم: دامەزراندنی تیپی جۆراوجۆری وەرزشی نەورۆزو تێکەل بوون بە چالاکیە وەرزشیەکانی جیهان و بەناوی نەورۆزو بانگکردنی تیپەوەرزشیەکان لە ڕۆژانی نەورۆزو دروستکردنی پێشبڕکێی نەورۆزی و خەڵاتکردنی تیپە براوەکان بە (خەڵاتی نەورۆز)و بە ئارمی نەورۆزەوە.

دواجار ئەم کارو چالاکیانە بۆ نەورۆزو ل□ □□زانی نەورۆز چاوی دنیای هاوچەرخ لە سەر کوردستان کۆدەکاتەوەو زۆر کۆمپانیا جیهانیەکان بەمەبەستی قازانج و گەشەی ئابووری بە ڕێگای جۆراو جۆری ئەدەبی و هونەری و سینەمای و کلتوریەوە تێکەڵ بەم چالاکیانەی ساڵانەدەبن و بازاڕەکە گەرم تر دەکەنو کوردستان دەبێتە خاوەنی جۆرێک لە (ئۆلەمپیاتی نەورۆز)٥* وهاوشانی ئۆلەمپیاتە جیهانیەکانی تر.

:

وێنەکان بەژمارە

١-سفرەی نەورۆزی

٢-دیاری بردن بۆ پاشا بە بۆنەی نەورۆزپێش زایین

٣-شایی نەورۆزی کچانی ئامەد

٤-جەمشید پاشای کەیانی خاونی – وەر- بە هه شتی ژێرزەمینی – دوازدە هه زار ساڵ پێش زایین

٥- ئەشکەوتی شانەدەرکۆنترین ئەرشیفی هه موو جیهان

٦- ئاگری نەورۆز گەشاوەیە بەدەست گەنجانی ئاکرێ

٧-هێلکاری شاری دیرینکۆیۆی هه شت چێن بەژێریەکەوە ی دوازدە هه زار ساڵ پێش زایین

٨- پەرستگای گرێ ناڤوکێی دوازدە هه زار ساڵ پێش زایین

٩-شاری حەسەن کیف دوازدە هه زار ساڵ پێش زایین

١٠- نەورۆز لە هه ولێر

١١-جەماوەری نەورۆز لە ئامەد

تێبینی: وینەکان بە پێ ژمارەو لە دویەک لە نیو نووسینەکەدا بڵاو دەکرێنەوە.

.

.

پەراویزەکان:

١* شارستانییەتی ئەشکەوت : بە پێی ئەو لێکۆڵینەوانەی کە لە نێو ئەشکەوتەکان کراون بە گشتی و بە تایبەت ئەشکەوتی شانەدەر، دەری دەخات مرۆڤەکانی نێو ئەشکەوت خاوەنی جۆری ژیانی خۆیان بوون و جۆرە بیرۆکەیەکی ئایینیان هەبووەو بیرێکی ئەفسانەیی و جۆریک لە گوێناسیی و خاون زمان و ژیانی کۆمەڵایەتی ئەشکەوتی خۆیان بوون ، بۆیە دەکرێ بە شاڕستانییەتی ئەشکەوت بناسرێ، هەر بەم شێوەیە دەتوانین شارستانییەتی گوندو شارستانییەتی شارو شارستانییەتی دەوڵەت ناو ببەین، شارستانییەتی شار بە سەردەمی شارە وڵات و شارە قەڵا دەگەڕێتەوەو شارستانییەتی دەوڵەتیش واتە کۆبوونەوەی چەند شارێک لە ژێر یەک جۆر حوکمی دەوڵەتی دابن،

٢* شارستانییەتی بەردتراشین : ئەگەر سەرنج بدەین لە کوردستان لە زۆر جیگا بەرد بەکارهاتووەو ئەشکەوت کۆڵدراوەو شاخ تراشراوە ، ئەمەش شاری گەورەی دروستکردووەو ماڵی زۆری تێدا حەواوەتەو

نموونەی شاری حەسەن کێف و شاری ژێر زەمینی هه شت چین لە ژیر چینی دێرینکۆیۆ کە دەگوترێ جێگای سی هه زار تا پەنجا هه زار کەسی بە مەروماڵاتەوە دەبووەوە. ئەم (شارستانییەتی بەردتراشین) ە لە پێش(شارستانییەتی قوڕ) دێت.

*٣ نیوەندی نەورۆز: دامەزراندنی نێوەندێک بە ناوی – نێوەندی نەورۆز- دەکرێ ئەم نێوەندە سەر بە پەرلەمان بێت و پرۆگرام و بەرنامەی ساڵانەی خۆی هه بێت.

*٤ خەڵاتی نەورۆز: بۆ هه موو ئەم جۆرە چالاکیانەی کە باسمان کرد وەک تیپی هونەری و ئەدەبی و سێنەمایی و وەرزشی و کلتوری ، لە پێشبڕکێی نیوانیاندا بە خەڵاتی تایبەتی نەورۆز خەلات بکرێن و ئەو خەلاتە نرخ و بەهای دیاری کراوی هه بێت.

*٥ ئۆلەمپیاتی نەورۆز : کۆبوونەوی ساڵانەی ئەم هه موو تیپە چۆراوجۆرە لە کاتی دیاری کراوی نەورۆزو دووبارەبوونەوەی ساڵانەی بۆ خۆی شێوەیەکی ئۆلەمپیات وەردەگرێ و دەکرێ هه ر بەو ناوە ناوبنرێ .

دکتۆر مەولود ئیبراهیم حەسەن

نەورۆزی- ٢٠٢٠- هه ولێر